

Laat Frieke maar schuiven

Miep Smitsloo
miepsmitsloo@planet.nl

Frieke Hurkmans is een krappe tien jaar directeur van de Leidse Pieterskerk, het monument waarin onder meer evenementen als de Scratchmuziekdagen, bijeenkomsten van de universiteit, diverse gala's, de Dodenherdenking, de Matthäus Passion en het Weihnachts-Oratorium plaatsvinden. In die tijd heeft 'Leiden' haar leren kennen als een goedlachse, enthousiaste en amicale Utrechtse, die het hart op de tong heeft – maar ook één die harde en zakelijke beslissingen kan nemen. Zo liet ze een vaste huurder als het Haagse Whiskeyfestival – dat veel spin-off had richting hotels en restaurants – lopen, want die wilde de opgeschoofde huur niet betalen. Ook zegde ze de samenwerking met het Bachkoor Holland op, nadat het 34 jaar lang die Matthäus Passion in de kerk organiseerde. Want organiseren kan de Pieterskerk dat jaarlijkse spektakel-muziekstuk zelf wel, oordeelde Frieke. Met als nieuwe muzikale partners het Nederlands Kamerkoor en Residentie Orkest vloeit de opbrengst van Bach's meesterwerk nu rechtstreeks in de pot voor het onderhoud van de oude dame. De Frieke die destijds voor het eerst de monumentale kerk binnenstapte, was een totaal andere verschijning dan de Frieke die daar nu elke pilaar kent. Ze wist vele tientallen kilo's af te vallen. Ze maakt met zichtbare trots de balans op. De tekorten van de exploitatie zijn weggevoerd. Initiatieven als de darkroom, het Pieterskerk-café en een bed & breakfast, alle uit haar koker afkomstig, blijken gouden grepen. Maar Frieke is nog niet klaar. Als het aan haar ligt, wacht de 900 jaar oude kerk, waar Floris V, Rembrandt, Bush Sr., Churchill, Mandela en het koningshuis hun voetstappen achterlieten, een gloednieuwe nieuwe functie van museum. Laat Frieke de komende jaren nog maar schuiven.

Ze loopt zich warm om een paar duizend bezoekers van de Matthäus Passion te ontvangen. Ongetwijfeld mag ze daar weer vele VIPS de hand schudden. Helaas niet de premier, die nu voor Delft kiest. Ze gaat tot het gaatje voor een florerende exploitatie. Directeur Frieke Hurkmans van de Pieterskerk over haar gedroomde hondenbaan, de toekomstplannen, liefde voor het monument en haar karakter. 'Ik moet wel zakelijk zijn'.

'Een chique bedelaar, dat is natuurlijk wat ik ben'

Spannende jeugd

„Ik ben als expat-kind opgegroeid in West-Afrika. Het werd ingewikkeld toen ik in mijn puberjaren met mijn ouders naar Nederland kwam. Voor die tijd had ik nauwelijks Nederlands gesproken. Vriendinnetjes spraken nooit Nederlands, we gingen naar lokale scholen.

Eenmaal hier moest ik de Cito-toets doen – in het Nederlands. Ik wist niet eens wat ik las. 'Kruis gewoon maar wat aan', zei de juf. Het kwam wel goed, ik werd een 'stapelaar', ben via de mavo, havo op het vwo terechtgekomen. Voordeel is dat je het dan rustig aan kunt doen.”

Zucht, spreekwoorden

„Weet je wat wel jaren een probleem voor me is gebleven? Spreekwoorden! De context daarvan begrijp je niet als je de Nederlandse taal niet met de paplepel ingegoten hebt gekregen. En het zijn er zo ongelofelijk veel! Die spreekwoorden brachten me weleens in benarde posities. Op een gegeven moment zei een leraar op de middelbare school tegen me: 'Frieke, zo zijn we niet getrouwd'. Ik vluchtte meteen de klas uit, ben naar huis gerend en zei in paniek tegen mijn moeder: mam, die man insinueert dat wij getrouwd zijn. Ze vroeg door en begreep al snel wat er aan de hand was.”

Veeleisende maitresse

„Ik heb mijn hele werkzame leven in de culturele sector doorgebracht, ik werkte in schouwburgen en theaters en organiseerde festivals. Toen de baan als directeur van de Pieterskerk een jaar of negen geleden voorbij kwam, dacht ik meteen: yes! Dat is wat voor mij. Ik ben iemand die graag de geschiedenis ontsluit – ooit geschiedenis gestudeerd, altijd handig – een bedrijf wil voeren en het erfgoed wil bewaken. Een fantastische combinatie. De vertrekkende directeur, Ton Boon, zei tegen me: je moet je één ding realiseren. De Pieterskerk is

Directeur Frieke Hurkmans bij de Leidse Pieterskerk: „Ik wil de kerk naar het niveau van een museum tillen.”

een veeleisende maitresse. Op de momenten waarop je denkt thuis te zijn, tijdens de feestdagen bijvoorbeeld, verwacht ze dat je bij haar bent. Hij heeft zo gelijk gekregen.”

Utrecht-Leiden vv

„Leiden is geweldig, dat komt onder meer door de jonge mensen, de studenten die hier rondlopen, daardoor is het een bruisende stad. Toch woon ik nog steeds in Utrecht. Helemaal geen punt om elke dag heen en weer te rijden van en naar Utrecht. Juist fijn, die rit van veertig minuten geeft me elke keer een soort flow. De helft van mijn ideeën ontstaan op de Nu en Aiz. Als ik thuis ben, maak ik iedere keer weer de balans op. Het is goed zo. Ik werk met veel liefde en plezier, maar zou er nooit meer van loskomen als ik om de hoek zou wonen. Dan blijf je voor ieder wisselwase heen en weer rennen. Last but not least zijn mijn partner en ik mantelzorgers voor mijn vader en schoonmoeder, dan is Utrecht een veel handiger uitvalplek.”

Hoe het gaat

„Toen ik hier kwam, was de kerk prachtig gerestaureerd, maar was het financieel ingewikkeld. Het is nu financieel in balans. Ik ben nog steeds heel enthousiast. We krijgen meer dan 100.000 bezoekers per jaar. De afgelopen paar jaar is er veel gebeurd. We hebben een bed & breakfast – loopt hartstikke goed, wakker worden in een 900 jaar oud monument en met uitzicht op het hart van de historische stad, wie wil dat nou niet? De escape room draait ook als een tierelier, er zijn al drieduizend mensen voor de

kerk binnen geweest. Die komen op plekken waar je anders *never* nooit zou komen, tot en met de historische wenteltrap naar het Thomas Hill-orgel toe, bovenin de kerk.”

'Kroeg als entree'

„Met het Pieterskerk-museumcafé zijn we een jaar of vijf geleden begonnen om het monument een toegangspoort te geven. Kritiek dat de entree van een monument een 'kroeg' is? Die heb ik in het begin wel gehoord. Maar wist je dat er in ons land geen katholieke kerk te vinden is waar de kroeg niet naast staat, haha? Sinds we het café hebben, zijn we entree gaan heffen. Vier euro. Mantra daarbij is: dank voor uw bijdrage aan onderhoud en behoud van dit monument. Onderaan de streef brengt die heffing toch een mooi bedrag op.”

Bodemloze put?

„Toen ik hier kwam, was een groot-schalige restauratie van 23 miljoen net achter de rug en begon ik meteen met een tekort van acht ton. Je bent in zo'n monument altijd aan het restaureren en onderhouden. Als het links klaar is, begint het rechts weer. Geloof me, het houdt nooit op. Gemiddeld kost het onderhoud twee, drie of vier ton – per jaar. Afgelopen jaren zijn we bezig geweest om alle orgelpijpen van het Van Hagenbeer-orgel schoon te maken. De schoonmaakkosten – het is ambachtelijk handwerk – bedragen 80.000 euro. Bij een controle bleken de frontpijpen licht te verzakken, hup, daar gaat weer 120.000 euro. Maar goed, dan zijn die pijpen de komende eeuw weer goed.”

'Leidenaren moeten over 300 jaar die kerk nog kunnen betreden'

Chique bedelaar

„We krijgen sinds 2017 van de gemeente Leiden 75.000 euro per jaar voor onderhoud. Ja, dat is een druppel op de gloeiende plaat, maar wel een belangrijke, gouden druppel. Voor de rest moet ik alles bij elkaar zien te schrapen en dat is ook prima. We proberen zoveel mogelijk ons eigen geld aan te verdienen, maar giften blijven van belang. Ik zeg tijdens rondleidingen altijd: er staat directeur-bestuurder op mijn visitekaartje, maar eigenlijk moet er op staan: Frieke Hurkmans, bedelaar. Ik ben de facto continu aan het vragen: mag ik een gift van u. Een bedelaar, weliswaar een chique, dat is natuurlijk wat het is.”

Zakelijk

„Ja, ik ben zakelijk. Als je goed voor zo'n monument wilt zorgen, zal je een strakke bedrijfsvoering moeten hebben. De concurrentie is tegenwoordig groot, ook Leidse musea en de Stadsgehoorzaal zijn de laatste jaren op de commerciële verhuur gedoken. Ik moet soms harde besluiten nemen – dat kan ik zonder knikkende knieën te krijgen – maar doe dat met in mijn

achterhoofd een groot hart voor de cultuur en de mensen. Je bent en blijft een cultureel ondernemer. De cijfers zijn de basis voor het voortbestaan van het monument. We willen dat over 300 jaar de Leidenaren nog steeds de Pieterskerk kunnen bezoeken op 3 oktober.”

Whisky-festival

„Klopt, het whisky-festival verdienen als vaste huurder, maar we hebben er al een paar jaar een Leidse variant voor terug. Kijk, toen ik directeur werd, kostte het onderhoud van de kerk vele malen meer dan dat er werd verdiend. De huur bleek net zo hoog te zijn als dat van een theaterje in Houten, waar ik bestuurslid was. Toen ben ik eens gaan gaan vergelijken; bleken ze voor soortgelijke kerken in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag veel hogere prijzen te vragen. In overleg met de vaste huurders ben ik de huurprijzen in stapjes gaan verhogen. Ik heb ze allemaal kunnen meenemen, Scratch, de Universiteit Leiden, amateurkoren, op het Haagse whisky-festival na.”

Matthäus Passion

„In feite ging het met het Bachkoor net als bij de organisatie van dat whisky-festival: zij als organisatoren verdienden er veel geld aan, wij daarentegen kwamen er bijna door in de min terecht. We hebben het bestuur van het Bachkoor voorgesteld om partners te worden. Wij als Pieterskerk zouden de Matthäus Passion produceren en daarbij wilden we orkest en koor hetzelfde betalen als het Nederlands Kamerkoor en Residentie Orkest. Dat wilde het Bachkoor

niet. Feit is dat we, nu we de Matthäus zelf organiseren, onder aan de streep veel meer overhouden. Met de kaartverkoop gaat het goed. Ik kan oprecht niet zeggen te merken dat veel mensen het Bachkoor naar Delft (waar het nu in de Grote Kerk de uitvoering verzorgt, red.) zijn gevolgd. Vorig jaar, de eerste keer dat we het zelf organiseerden, was het zowel op Witte Donderdag als Goede Vrijdag drukker dan voorheen.”

Welke VIPS?

„Wat er bij de Matthäus dit jaar komt aan VIPS, nou, *the usual suspects*. Mark Rutte? Nee, die gaat dit jaar naar Delft. Dat is niet erg. Het zou fijn zijn als hij over twee jaar hier is, als de Pieterskerk 900 jaar bestaat. Het zou ook verdomd fijn zijn als er dan iemand van het Koninklijk Huis is. We zijn als Leiden ook bezig om Obama hier te halen, we liggen bij hem op het stapeltje.”

Nog wensen?

„Ik wil de Pieterskerk naar het niveau van een museum tillen, compleet met bordjes, audiotoeeren en exposities, om de historie goed te ontsluiten. We zoeken daar samenwerking voor met stevige partners als Erfgoed Leiden en de Universiteitsbibliotheek, want er is in beeld en geschrift zoveel archief. We werken met een heel klein team, dus zo iets kost tijd, maar binnen twee, drie jaar hoop ik dat de eerste tentoonstelling in de zomer staat. Het geld is nog even tjes een ding, want we hebben een *visitor centre* nodig en de binnentuin moet worden overdekt, maar het komt vast goed.”

FOTO: HIELCO KUIPERS

Andere verschijning

„Twee jaar geleden ben ik tientallen kilo's afgevallen. Gelukkig herkent iedereen me nog, haha. Dat heb ik niet uit ijdele overwegingen gedaan, want ik ben wie ik ben. Ik kroop echt dat podium wel op om mijn praatje te houden. Ik heb me nooit oncomfortabel gevoeld onder dat gewicht. Nee, ik kreeg gezondheidsproblemen. Ettelijke keren was ik op eigen kracht kilo's afgevallen, maar weet je wat het is: die cellen onthouden dat ze ooit veel groter zijn geweest, die gaan tegenduwen. Kwestie van tijd voordat alles er weer bij zit en nog een beetje meer. Op advies van de specialist heb ik voor een maagverkleining gekozen, al moet je zo'n operatie niet onderschatten. De bijvangst: kleren kopen is makkelijker. Blijft overeind dat ik zwaardere vrouwen soms prachtig vind.”

Nog lesbisch ook

„Ja, ik ben nog lesbisch ook, haha, ook dat nog. Dat heeft never nooit problemen opgeleverd. Mijn ouders hadden er ook nooit moeite mee. Sterker: de scoren honderd procent, ik heb één zus en zij heeft ook een vriendin. Mijn vader zegt altijd, als mensen vragen of hij daar geen moeite mee heeft: joh, hoe zou jij het vinden om op familiefoto's door allemaal vrouwen omringd te worden? Die man is zo positief, die is niet neer te knuppelen, zo van: waar is het feestje? Nergens? Dan organiseer ik er zelf één. Zo zit ik ook wel in elkaar. Ik ben optimistisch en positief – wat niet wil zeggen dat ik zorgeloos ben, maar ik zie gauw kansen. Het heeft niet zoveel zin om naar achteren te staren.”

Paspoort

Naam: Frieke Hurkmans
Leeftijd: 59 jaar
Woonplaats: Utrecht
Opleiding: TiasNimbas Business School, studie geschiedenis (niet afge-maakt)
Beroep: directeur Pieterskerk Leiden, daarvoor onder meer bedrijfsleider Leidse Schouwburg
Maatschappelijk: bestuurslid Stichting Cantate Domino Leiden
Nota bene: de Matthäus Passion in de Pieterskerk wordt dit jaar op 18 en 19 april uitgevoerd, zie www.pieterskerk.com
Burgerlijke staat: samenwonend met Margo, geen kinderen, 'wel veel leen (klein)kinderen'